

EESTI FILOSOOFIA AASTAKONVERENTS XVI

23-24 SEPTEMBER 2021

TARTU ÜLIKOOL

Teeside kogu/ Book of Abstracts

Tartu Ülikooli filosoofia osakond

Konverentsi korraldustoimkond: Bruno Mölder, Kadri Simm, Francesco Orsi, Triin Paaver, Ruth Jürjo, Jay Zameska, Mats Volberg, Eveli Neemre, Litman Huang, Nikolai Shurakov.

Konverentsi brošüür: Eveli Neemre

Konverentsi koduleht: www.efak.ut.ee

Konverentsi toetajad:

TÜ humanitaarteaduste ja kunstide valdkond, TÜ filosoofiaosakond.

UNIVERSITY OF TARTU
Faculty of Arts and
Humanities

Konverents on seotud Eesti-uuringute tippkeskuse tegevustega (Euroopa Liidu Regionaalarengu Fond).

European Union
European Regional
Development Fund

Investing
in your future

Teesid/Abstracts

Self-trust and meta-cognition: a step to understanding the epistemic significance of mental illness

Simon Barker

In this talk I introduce a ‘metacognitive’ model of intellectual self-trust that I suggest can help theorise the epistemic significance of mental illness.

In the first half of the talk, I introduce the topic of intellectual self-trust. First, I suggest intellectual self-trust can be understood generally as ‘trust in one’s competence to carry out one’s epistemic projects’. Second, I describe two distinct *modes* of self-trust: *Predictive self-trust* (PST) and *Affective self-trust* (AST). An agent has PST when they believe they can competently carry out the relevant epistemic project. An agent has AST when they have an affective attitude of *optimism* about their competence to carry out the relevant project. In the second half of the talk, I turn to work on metacognition to further develop the model of self-trust. Following Proust, metacognition refers to ‘the kinds of processes and the self-knowledge gained in thinking about and in controlling one’s own thinking’. *Metacognitive knowledge* encompasses beliefs and theories one has about oneself in relation to one’s epistemic projects. *Metacognitive experience* encompasses affective attitudes and feelings towards the same. *Metacognitive skills and strategies* are procedural responses to questions, choices, and challenges that occur in the context of one’s epistemic projects. On the model I propose, PST can be seen as a form of metacognitive knowledge, AST as a form of metacognitive experience. On this understanding PST and AST operate as mechanisms of control over one’s metacognitive strategies in ways characteristic of the more general categories of metacognitive knowledge and metacognitive experience. I spell out what this amounts to before concluding with brief remarks on how theorising intellectual self-trust can help us to understand the potential epistemic significance of mental illness.

Egalitarianism: Prescriptive or Descriptive?

Jüri Eintalu

In the Soviet era, schools and universities taught that all nations, races, sexes, etc., should be treated equally because their capabilities are equal. My question about what if some groups of people would happen not to be factually equal never got an answer. Later, I have studied the philosopher David Hume formulated the fact/value distinction and asked how one can deduce prescriptions from the descriptions alone. In 1903, G. E. Moore called similar inferences “naturalistic fallacy”.

Nevertheless, in the Western world, up to the present day, the egalitarian ideology is mainly based on the assumption of factual, biological equality of capabilities of different groups of people. The fact/value or means/aims distinction is systematically neglected. Scientific studies concerning group differences are suppressed, and often the corresponding scientists are accused of “racism” or “sexism” even if they have presented merely descriptive claims.

If to let aside purely logical questions, the current practice also seems dangerous as it trains people to believe that the principle of equal treatment is unavoidably based on biological facts. As soon

as some facts contradict the assumption of equal capabilities, it would erode the ideal of equal treatment.

Would it be not wiser to base the principle of equal treatment on something else than current scientific facts concerning human nature?

However, the question has the other side. It is plain that our policies cannot be completely independent of facts about human nature. First, our moral systems (e. g., utilitarianism) themselves make assumptions about human nature. Second, we cannot have an obligation to do what we are factually unable to do (G. E. Moore).

In sum, the following philosophical problem arises: How sensitive our policies can or should be concerning facts about human nature?

A Scalar Approach to Wrongness: How We Can Talk About Veganism in Our Non-Ideal World

Egle Erik

As it currently stands, a society where eating animals and their by-products is not a norm can seem utopic. Political theorist Robert Garner has proposed that “a solution to the discrepancy between the abstract theorizing of animal ethicists and the reality of animal use and killing in the modern world might lie in the application of nonideal theory. “ (2016, 220) Inspired by Garner, I will suggest that it can be useful to introduce a nonideal realm into animal ethics. He, in a Rawlsian fashion, puts priority for the most urgent issue that concerns our use of animals – the suffering. This, however, will make his nonideal theory to be too undemanding for proving individual guidance. I will argue in favour of a nonideal realm in animal ethics that involves the notion of secondary requirements. Put in very simple terms, secondary requirements are based on the idea, if you can’t do it fully, do it a little bit, at least. This idea is based on Tobias Leenart’s (2017) pragmatic approach to vegan activism. The idea is simple, yet it lacks a theoretical standing in the realm of moral philosophy. A scalar way of assessing wrongness is usually considered to be utilitarian. However, it also goes together with deontological abolitionist animal rights theory. At first glance, in a deontological approach such as abolitionist animal rights approach, actions are more easily seen either wrong or right, whereas in scalar utilitarianism there is a wider scale rather than just ‘wrong’ or ‘right’. However, I want to keep the ideal and the ‘wrong’ in addition to having a scalar approach to wrongness. (Norcross 2006, Brown 2016) Eating meat is wrong, but eating meat often is more wrong than eating meat occasionally.

Kuidas elada geoloogilises ajas?

Juhan Hellerma

Fossiilkütuste laialdane kasutamine, millest saadav energia on teinud võimalikuks paljud modernse maailma hüved, mõjutab Maa ökosüsteemide toimimist sellisel määral, et see ähvardab inimese enda heaolu ja toimimist. Olukord, kus inimtegevus on omandanud geoloogilised mõõtmed, on loonud viljaka pinnase aruteludeks, mille eesmärk on ümber mõtestada inimese roll ja positsioon planeedi kui ökoloogilise terviku kontekstis. Üks mõjukam sedalaadi tõlgenduskatse pärineb ajaloolaselt Dipesh Chakrabartylt, kelle peamisi argumente oma ettekandes vaagida võtan. Chakrabarty peamise sedastuse järgi tuleks inimühiskondade laienemise ja läbipõimumise ajalugu asetada planeedi loodussüsteemide arenguloo raamistikku. Viimane näeb inimest ühe liigina teiste hulgas ja asetab ta miljoneid aastaid vältava geoloogilise ajaloo skaalale. Ettekandes uurin, mida selline pilgunihe meile annab ning kas ja kuidas aitab see tegutseda keskkonnakriisi olukorras. Eraldi tähelepanu pööran küsimusele, millist subjektsuse ja temporaalsuse mõistet Chakrabarty ettepanek eeldab ning kuidas on võimalik inimkauged ajalisuse vorme konkreetsemalt kehastada ja kogeda.

Omada geneetilisi põhjuseid on interaktiivne omadus

Riin Kõiv

Palju on räägitud sellest, et sotsiaalteaduste objektiks olevad sotsiaalsed nähtused on *interaktiivsed*. Interaktiivsuse all peetakse silmas järgmist:

See, kuidas me nähtuse üle teoretiseerime, mõjutab seda nähtust ennast (seda muutes või samana hoides), millel omakorda on järelmid sellele, millised teooriad tolle nähtuse kohta pädevad.

Uurimisobjekti interaktiivsusel on olulisi episteemilisi ja moraalseid järelmeid.

Oma ettekandes väidan, et inimese mingi tunnuse omadus omada geneetilisi põhjuseid (nagu neid uuritakse ja tuvastatakse käitumogeneetikas) on interaktiivne omadus – see, et tunnus T *liigitatakse* olulisel määral geneetiliselt põhjustatuks võib muuta seda, mil määral T *on* mingis populatsioonis geneetiliselt põhjustatud seda määra kas suurendades või vähendades. Visandan ühe empiirilisel tõenäolise mehhanismi, mille kaudu fakt, et T liigitatakse uuritavas populatsioonis olulisel määral geneetiliselt põhjustatuks, tingib selle, et T geneetiliselt põhjustatuse määr selles populatsioonis kasvab. See visand eeldab (1) Waters (2007) teooriat selle kohta, mida tähendab omada geneetilisi põhjuseid, (2) nn geneetilise essentsialismi raamistikku ehk empiirilist väidet, et inimesed tõlgendavad teaduslikku informatsiooni mingi tunnuse geneetiliste põhjuste kohta essentsialistlikult (nt Dar-Nimrod ja Heine 2011).

Deepfakes and Trust in Technology

Oliver Laas

Deepfakes are images, audio- or video recordings that have been generated by machine learning algorithms. They commonly involve replacing the body, face or voice of one person with that of another. Despite their possible benefits in the arts and entertainment, deepfakes seem to pose both epistemic as well as moral problems. Fake pornography is perhaps the most prominent example of the latter.

This presentation will focus on the epistemic problems posed by deepfakes. After reviewing extant explanations of why deepfakes are epistemically problematic—from the idea that they undermine the epistemic backstop function of recordings (1) to the claim that the increased frequency of false positives in the population of recordings decreases the amount of information carried by all recordings (2)—I will argue that these explanations can be supplemented by noting that deepfakes also undermine our trust in recording technology. After elaborating on and defending the idea that we can have a trusting attitude toward technology, (3,4) I will argue that focusing on this aspect of deepfakes allows us to (a) recognize that trust in recording technology emerges in the context of a sociotechnical system to which it belongs and (b) effective mitigations of the epistemic problems posed by deepfakes should focus on designing sociotechnical systems that facilitate trust in recording technology. I will conclude with an outline of one possible design for such a system using extant technologies.

References:

- 1.Rini, R. (2020). Deepfakes and the Epistemic Backstop. *Philosopher's Imprint*, 20(24), 1–16.
- 2.Fallis, D. (2020). The Epistemic Threat of Deepfakes. *Philosophy & Technology*. DOI: <https://doi.org/10.1007/s13347-020-00419-2>
- 3.Nickel, P.J. (2013). “Trust in Technological Systems.” *Philosophy of Engineering and Technology, Vol. 9: Norms in Technology*, eds. M.J. de Vries, S.O. Hansson & A.W.M. Meijers, 223–237. Dordrecht: Springer.
- 4.Nickel, P.J. (2015). “Design for the Value of Trust.” *Handbook of Ethics, Values, and Technological Design: Sources, Theory, Values and Application Domains*, eds. J. van den Hoven, P.E. Vermaas & I. van de Poel, 551–567. Dordrecht: Springer.

Cybernetic Epistemology

Juho Lindholm

Analytic epistemology and philosophy of science do not usually take the mutual interactions between the knower and the known into account. That omission compromises attempts to explain knowledge and science. Even if a knower does nothing, according to basic physics, their mere presence affects the known. Hence the knower and the known are not, and cannot be, independent of each other. If the knower actively engages with a research practice, like experimentation, such mutual dependence becomes even more glaring. This consideration challenges also the widespread notion that the knower and the known be determinate independently of their interaction. The determinacy of the known can be problematic (Latour & Woolgar [1979] 1986) and hence cannot be presupposed.

I suggest a cybernetic method to solve the problems of the mutual dependence and of the independent determinacy of the knower and the known. Cybernetics is the science of feedback systems (Wiener 1948). The mutual interaction between the knower and the known can be modeled as a feedback between two processes. The processes can become determinate, if their mutual interaction attains a stable state. That cannot be presupposed. Often stability has to be *produced* by the scientist. That makes skilled practices and their adequacy paramount. Hence a determinate entity is not the initial condition but a possible result; and it can be conceptualized as a stationary process. (Whitehead [1929] 1978.) Even in the unlikely case that the interaction be unidirectional, the cybernetic method involves it as a special case. This method takes the indispensability of practices in acquiring knowledge into account.

References:

Latour, B. and Woolgar, S. ([1979] 1986): *Laboratory Life: The Construction of Scientific Facts*. Princeton: Princeton University Press, 2nd edition.

Whitehead, A. N. ([1929] 1978): *Process and Reality*. New York: Macmillan Publishing.

Wiener, N. (1948): *Cybernetics: or Control and Communication in the Animal and the Machine*. Cambridge, MA: MIT Press.

“Jumal on surnud” – mõned filosoofilised konsekventsid

Jüri Lipping

Inspireerituna Gilles Deleuze'i mõttepärandist üritab ettekanne visandada “jumala surma” mõningaid programmilisi kaastähendusi järgmiste punktide kaudu: (1) mida tähendab jaatada jumalat filosoofilises plaanis; (2) jumala roll metafüüsika mõistestiku isandtähistajana; (3) jumala surma tagajärjed kontseptuaalsusele üldse: mõisted muutuvad ajalikeks, maiseteks, suhtelisteks, piiratuteks, lõplikeks—ühesõnaga, sündmuslikeks; (4) mõisteid ei tule mitte defineerida, vaid dramatiseerida; (5) jumala surm on *ühe*—ontoteoloogilise—jumala surm, see märgib õhtumaise metafüüsika lõppu Ümberpööratuna on see aga dionysoslik rõõmusõnum, mis jaatab igavese olemise asemel lakkamatut saamist, püsiva ühtsuse asemel pihustuvat paljusust, tervikliku kooskõla asemel katkestist vasturääkivust. See kuulutab nomaadliku mõtlemise naasmist rõõmsa metafüüsika sildi all.

Frege, Ramsey ja õpikuaatomid

Indrek Lõbus

Tõde ei saa defineerida, eeldamata atomaarseid lauseid. Loogika- ja semantikaõpikud käsitlevad atomaarseid lauseid järgmiselt: atomaarne lause (aatom) 'p' on tõene parajasti siis, kui funktsioon, mida 'p' predikaat väljendab, annab väärtuseks tõene, argumentide korral, millele osutavad 'p' termid. Vastupidiselt levinud arvamusele ei toeta Frege mõistete teooria seda käsitlust, vaid on sellega hoopis vastuolus. Funktsioonid, mida predikaatidele õpikutes omistatakse, ei saa aatomite tõeväärtuste määramisse panustada, sest nende funktsioonide olemasolu eeldab, et aatomitel juba on tõeväärtused.

Õpikutes leiduv tõeteooria omistatakse sageli Tarskile (vähemalt laias laastus). Näitan, et Tarski käsitluses õpikuaatomid puuduvad. Seejärel selgitan kahte argumenti, mis kumbki erineva nurga alt näitavad, et ükski lause osa ei saa määrata funktsiooni, mis kirjeldab, millal see sama lause on tõene. Üks argumentides on pärit Frank Ramseylt ja teine Michael Dummetilt. Seejärel visandan uue aatomite käsitluse Ramsey märkuste põhjal. Ramsey tugineb Wittgensteini aatomite teooriale, mille leiame Traktaadist, nimelt et aatom on termide kombinatsioon, kus iga term osutab objektile. Seega, väljend, mida meil on tavaks nimetada predikaadiks, saab olla vaid osutav term. Seda, millele ta osutab, võime nimetada universaaliks. Lõpetuseks selgitan, miks õpikutes leiduvat aatomitekäsitlust on mõistlik lugeda Frege Viienda Aksioomi juhuna esimest järku loogika jaoks.

Metafüüsika ületamise sajand lääne filosoofias

Leo Luks

Tuntuimaks metafüüsika ületamist propageerivaks tekstiks viimase sajandi filosoofias on küllap Carnapi 1932. a artikkel „Metafüüsika ületamine keele loogilise analüüsiga“ (ek 2003). Artiklis esitatakse näidetena metafüüsilisest pseudolausetest katkendeid Heideggeri 1929. a inauguratsiooniettekandest „Mis on metafüüsika?“ Selle kokkupõrke varal kõneldakse mõnikord veel tänagi analüütilise filosoofia metafüüsikavaenulikkusest ning kontinentaalfilosoofia metafüüsilisusest. Ettekande eesmärgiks on see seisukoht kummutada.

Metafüüsika ületamine on nimelt hoopiski möödunud sajandi keskpaiga analüütilise ja kontinentaalfilosoofia *jagatud eesmärk, kokkupuutepunkt*. Tõsi küll, Heidegger sõnastab selle eesmärgi selgelt pisut hiljem, tema artikkel „Metafüüsika ületamine“ (2000) on dateeritud 1936-46. Hiljem (Heidegger 1988) areneb tema mõte käsituseks kogu (metafüüsikana mõistetud) filosoofia lõpust. Kuid tasub mainida, et nii Carnapi (positivism) kui Heideggeri (fenomenoloogia) mõtlemise taustatingimused olid juba kantud filosoofia uuesti alustamise ja reformimise nõuetest, mis olid valdavad juba 19-20 sajandi vahetusel.

Kuigi metafüüsika ületamise viisid ja suunad olid Carnapil ning Heideggeril diametraalselt erinevad, jagasid nad 1920ndate lõpul – 30ndate algul sarnast *paatost*: rajada uute meetodite abil jõuliselt vajaminev uus adekvaatne filosoofia. Juba tänasest märksa varem võis öelda, et selline taotlus luhtus nii analüütilises kui kontinentaalfilosoofias. Paljastati verifikatsioonismi metafüüsilised dogmad (Quine) ning samuti on kritiseeritud Heideggeri fundamentaalontoloogilises perioodis leiduvaid metafüüsilisi rudimente (Gadamer, Derrida, Vattimo jt).

Filosoofia-looliselt kõneldes paistab ilmne, et mõjukat ja tähelepanuväärset metafüüsikakriitikat on 20. sajandil tehtud rohkem just kontinentaalfilosoofia raames (nt dekonstruktsioon, hermeneutika, eksistentsialism, Levinas). Mulle paistab isegi, et viimasel poolsajandil on just analüütilised filosoofid tegelenud palju julgemalt metafüüsikaga ning seda 2 tähenduses: 1. pakkunud süsteemseid tervikkäsitusi tegelikkusest 2. sidunud ennast seda tehes metafüüsika mõistega. Just viimast sidumust ei leia minu teada kontinentaal-filosoofia vähestest viimase aja suurtest süsteemidest (nt Deleuze, Badiou).

Metafüüsikat pole võimalik tahteliselt-metoodiliselt ületada, need katsed jäävad metafüüsika nõiaringi. Käänejärgne Heidegger mõistis seda ja viis omal moel, kuigi taas teises suunas, täide kaht hilise Wittgensteini mõtet. 1. *Filosoofiaprobleeme ei saa lahendada (ega ületada), vaid üksnes hajutada* — pideva ja jätkuva mäletava tõlgenduse (*Andenken*) kaudu häävitab (*verwindet*)

Heidegger metafüüsikat, koguni tema enda kinnismõteline alusmõiste „olemine“ hajub nõnda maailmanelistusse. 2. *Filosoofiat tuleks päristiselt vaid luuletada* — oleva suhtes täiesti *teist* ei ole võimalik esitada ei teooria vormis ega üldse eksplitsiitselt tähendussisus, see peab avalduma poeetilise esitusviisi paatoses, mille pooldest on rikkad hilise Heideggeri ja tema andekaimate järgijate esseed. Omal moel kehtib ka Carnapi essee kahtlemata solvanguna mõeldud lõpumärkus – metafüüsika kui elutunde väljendus. Inimene kohtub luuletamist vajava ontoloogilise ainesega ainuüksi erilises häälestuses (vt Luks 2020).

Kirjandus:

Carnap, R. 2003. Metafüüsika ületamine keele loogilise analüüsiga. – Akadeemia, nr 9, lk 1853-1875.

Friedman, M. 1996. Overcoming Metaphysics: Carnap and Heidegger. – Origins of Logical Empiricism, XVI, University of Minnesota Press. lk 45-79

Heidegger, M. 1976. Was ist Metaphysik? (1929) – Wegmarken (GA 9), Vittorio Klostermann: Frankfurt am Main, lk 103-122.

Heidegger M. 1988. Filosoofia lõpp ja mõtlemise ülesanne. Looming, nr 8, lk 1081-1088.

Heidegger, M. 2000. Überwindung der Metaphysik (1936-46). — Vorträge und Aufsätze (GA 7), Vittorio Klostermann: Frankfurt am Main, lk 67-95.

Luks, L. 2020. Negative Moods as the Only Possible Locus of Ontological Experience. Problemos, 98, lk 83-93.

Milliere, R. 2011. Metaphysics Today and Tomorrow. Ecole normale superieure, Paris – October.

Süütunne ja moraalse korra lõhkumine

Heidy Meriste

Süütunde olemust on tõlgendatud kahel peamisel viisil. Nietzsche ja Freudist võrsuv nn "intraprüühiline" traditsioon rõhutab seda, et inimene mõistab oma käitumist hukka kui ebamoraalset – keskne on moraalne hinnang, mis antakse iseendale. Teine, nn "interpersonaalne", traditsioon, mille üheks tuntumaks esindajaks on sotsiaalpsühholoog Roy Baumeister, seab keskseks aga kaastunde ning ohvrile sündiva kahju, misjuhul inimene võib süütunnet kogeda ka siis, kui sündinud kahju ei nähta omapoolse moraalse eksimuse tulemusena, vaid pigem lihtsalt õnnetuse või halbade asjaolude kokkulangemisena. Francesco Mancini ja Amelia Gangemi on läbi mitmete kirjutiste vaieldnud, et need kaks tõlgendust kujutavadki endast kahte erinevat emotsiooni, mis ei ole viidavad ühtse definitsiooni alla – selle asemel, et rääkida süüst kui ühtsest emotsioonitüübist, oleks korrektsem kõneleda kahest erinevast süütundest. Oma ettekandes näitan, et nimetatud kaks süütunde tüüpi on siiski põhiosas mahutatavad ühtse definitsiooni alla, mille kohaselt süütunne (laias tähenduses) kujutab endast valusat mõistmist, et panustatakse maailma moraalse korra lõhustamisse. Selline süükäsitus võtab esimesest traditsioonist üle tugeva sideme moraaliga, mis teises traditsioonis kipub silmist kaduma – isegi kui inimene ei ole moraalselt eksinud, on ta siiski panustanud moraalselt halba asjade seisule. Niisamuti säilitab antud kontseptsioon ka esimesele traditsioonile omase refleksiivse elemendi, sest ennast nähakse olukorda panustavana, kuid teisele traditsioonile omaselt on süütunne siiski eeskätt väljajaatava olemusega – põhifookus ei ole mitte inimesel endal, vaid moraalselt halval asjadeseisul. Ettekanne

annab täpsema ülevaate sellest, mida tähendab panustada moraalse korra lõhkumisse ning kuidas see võimaldab seletada mitmeid süütunde vorme nagu näiteks ellujääja süü, millega teistel lähenemistel on raskusi.

Relativism, relativity and rules

Giovanni Mion

Take Wittgenstein's wood-sellers. They sell wood by the square meter, as opposed to the cubic meter, as we would do. Is their practice deficient, or just different? According to a *relativist* interpretation, their practice is just different. In contrast, according to a *relativistic* interpretation, the choice between difference and deficiency is arbitrary, in the sense that both viewpoints are correct.

In my talk, I will argue that the much celebrated, debated and criticized Kripke (1982) implicitly supports a *relativistic* (as opposed to *relativist*) reading of Wittgenstein's philosophy.

According to Kripke's reading of Wittgenstein, there is no fact of the matter concerning what we mean. Accordingly, for Kripke, "we can say that Wittgenstein proposes a picture of language based, not on *truth condition*, but on *assertability conditions* or *justification conditions*: under what circumstances are we allowed to make a given assertion?" (p. 74) In contrast to truth-conditions, for Kripke, assertability conditions are community-based. But whose community? The community of the wood-sellers? Or *ours*? Well, if there is no fact of the matter concerning what we mean, then the natural answer seems to be relativity, in the sense that we can arbitrarily choose the *set of rules* that guide our understanding of an alien society. If we chose *difference*, then we would use the very same rules that they use in order to understand themselves. On the other hand, if we choose *deficiency*, then we would try to understand them using our own rules. In either case, in rule-following, like in relativity, there is no privileged point of view.

References:

Kripke, S. (1982) Wittgenstein on Rules and Private Language. Cambridge, MA: Harvard

Pilt või märk: Pildilise representatsiooni fenomenoloogiline analüüs

Regina-Nino Mion

Ettekandes käsitlen Edmund Husserli pildilise representatsiooni teooriat ja selles eristatud „pildi“ (*Bild*) ja „märgi“ (*Zeichen*) mõisteid (Husserl 1980). Paljud autorid leiavad, et Husserli „pildi“ mõiste on mittetäielikult välja töötatud „märgi“ mõiste: selles on märgi funktsioon justkui puudu (Sonesson 1989) või on ilma märgi funktsioonita lihtsalt kunstlik ja üliharuldane võimalikkus (Wiesing 2010). Vastupidiselt sellistele käsitlustele väidan ma, et Husserl eristab „pildi“ ja „märgi“ mõisted selgelt ning seab „pildi“ mõiste isegi esikohale, kui arutluse all on visuaalsed kujutised. Ma soovin näidata, et Husserli filosoofias on selgelt eristatud pilditeadvus ja sümbolteadvus, ning kujutise pildiline ja sümboliline funktsioon. Seega soovin kritiseerida Husserli teooria semiootilist käsitlust ning kaitsta selle fenomenoloogilise käsitluse originaalsust.

Husserli järgi kujutav pilt on „pilt“ sel juhul, kui me näeme kujutatud objekti pildi *sees* (Husserli teooriat on palju võrreldud Richard Wollheimi *seeing-in* teooriaga). Seejuures on teatud sarnasus vajalik pildi ja pildil kujutatud objekti vahel. Kuid sarnasus pole alus, mille järgi eristada „pilti“ „märgist“, sest ka visuaalne märk võib omada (kasvõi juhuslikku) sarnasust sellega, millele märk viitab. Peamine erisus „pildi“ ja „märgi“ vahel on kujutatu intuiitiivses antuses. Husserli järgi pilt on intuiitiivne kujutis (*anschauliche Vergegenwärtigung*). Märgi puhul on aga intentsioon (*Intention*) tähistatu suunas tühi (*leere*), mis võib, kuid ei pruugi, saada intuiitiivselt täidetud (*erfüllt*) uues teadvusaktis. Pilt representeerib seesmiselt (*innerlich*), me näeme kujutatut pildi sees, kuid märk representeerib väliselt (*äuserlich*), suunatusega pildist väljapoole. Seega iga kujutav märk on ennekõike „pilt“ ja alles seejärel „märk“; ning kujutav pilt võib ka olla ilma märgi funktsioonita.

Ettekanne on minu Mobilias Plus järel doktoriprojekti tulemus.

Viited:

Husserl, Edmund. 1980. Phantasie, Bildbewusstsein, Erinnerung: Zur Phänomenologie Der Anschaulichen Vergegenwärtigungen. Texte Aus Dem Nachlass (1898–1925). Edited by Eduard Marbach. The Hague; Boston; London: Martinus Nijhoff Publishers.

Sonesson, Göran. 1989. Pictorial Concepts: Inquiries Into the Semiotic Heritage and Its Relevance to the Interpretation of the Visual World. Lund University Press.

Wiesing, Lambert. 2010. Artificial Presence: Philosophical Studies in Image Theory. Translated by Nils F. Schott. Stanford, California: Stanford University press.

Mentaalse fiktsionalismi kognitiivne enesetapp

Bruno Mölder

Ettekanne on pühendatud kognitiivse enesetapu argumendile mentaalse fiktsionalismi vastu, hinnates selle kohasust ning fiktsionalistliku vastuse edukust.

Mentaalne fiktsionalism on vaade, mis leiab, et rahvapsühholoogiline diskursus vaimust on fiktsionaalne diskursus. Mentaalse fiktsionalismi järgi paistab rahvapsühholoogia välja nagu harilik tõetingimuslik diskursus, mille eesmärgiks on maailma peegeldamine, kuid tegelikult on rahvapsühholoogilised väited fiktsionaalsed. Neid väiteid esitades ei ole me seotud sellega, mida need väited esitavad nende sõnasõnalises tõlgenduses. Sõltuvalt fiktsionalismi versioonist, rahvapsühholoogilise väiteid esitades me kas teeme midagi mitte-episteemilist ning meie eesmärgiks pole maailma tõene esitamine või me väidame tegelikult midagi muud.

Mentaalse fiktsionalismi vastu on väidetud, et see sooritab kognitiivse enesetapu. Vastuväite järgi on mentaalne fiktsionalism vasturääkiv, sest selle seisukoha sõnastamine ise juba eeldab vaimuseisundite olemasolu. Nimelt polevat võimalik seletada, milles seisneb fiktsionaalses diskursuses osalemine, vaimseid mõisteid kasutamata. Näiteks fiktsiooni seletatakse sageli nn mängult-uskumuse või teeskluse kaudu, kuid need on samuti vaimuseisundit tähistavad rahvapsühholoogilised mõisted.

Fiktsionalistid on kognitiivse enesetapu vastuväitele vastanud (nt Wallace 2016). Sisuliselt on vastuolu vältimiseks tarvis fiktsiooniteooriat, mis ei toetuks rahvapsühholoogilisele sõnavarale ega sellega seotud mentaalsetele mõistetele. Tundub aga, et selline vastus lahutab mentaalse

fiktionalismi oma algsest ajendist. Kui algsest ajendas fiktsionalismi rahvapsühholoogia analoogia fiktsiooniga kui diskursusega, mis ei taotle maailma tõest kirjeldamist, kuid milles osaledes me teeskleme justkui oleks tegu maailma kirjeldusega, siis nüüd selgitatakse rahvapsühholoogiat fiktsiooni kaudu, mille loomus on meile praegu tegelikult täiesti tundmatu.

Strategies for Objectivity in Animal Cognition Research

Eveli Neemre

In my presentation, I will distinguish and analyze the different objectivity strategies in animal cognition research. Animal cognition research is a wide multifaceted and interdisciplinary field of research. The problems of animal consciousness, animal minds, and animal intelligence are studied via different methods by researchers with varying backgrounds in neuroscience, philosophy, psychology, biology, etc. This research field (or parts of it) have faced different charges of unscientific research conduct and loss of objectivity. Animal cognition researchers are aware of the possible problems related to their field and have devised strategies to guarantee research integrity and objectivity.

Broadly, I distinguish two main strategies for objectivity in animal cognition research. Firstly, avoiding problematic assumptions and secondly, avoiding constructing a problematic environment for the research. The first strategy is related to theories and arguments. The main motivator here is to avoid assumptions that could be detrimental to research. The second strategy is related to methodology and conducting experiments. To get viable research results, it is important to construct experiments so that the animals researched get a chance to reveal themselves.

In my presentation, I will rely on Koskinen's risk account of objectivity and evidence from animal cognition research to show that the objectivity question is taken seriously in animal cognition research and there are strategies in place for conducting objective research.

Is sex without orgasm unnatural, unethical or perverse?

Rita Niineste

In contemporary Western societies, leading a satisfying sex life is a goal praised by society and hailed by doctors as an important contribution to a person's health and well-being. However, representative national and international studies of sexual behaviour have persistently shown that many women rarely experience orgasms during sexual intercourse. The so-called orgasm gap – a marked difference in the frequency of orgasm between men and women – is often framed as a question of justice, thus locating the issue within the field of sexual ethics. Yet, it seems that categories like natural vs unnatural, consensual vs forced, or normal vs perverse fail to pinpoint the actual problem. In my presentation, I go through some of the arguments that have been put forward by Christine Gudorf, Onora O'Neill and Thomas Nagel in philosophical discussions of sexual behaviour. I argue that although it seems more useful to treat the issue of orgasm gap not as a personal but a systemic problem, it nevertheless looks like we cannot have a meaningful discussion of the ethical issues involved unless we take a phenomenological look into what it is like to have sex without orgasm.

Tra moglie e marito... Geach vs. Anscombe on the guise of the good

Francesco Orsi

In his “Good and Evil” (1956) Peter Geach suggests that “it belongs to the *ratio* of ‘want’, ‘choose’, ‘good’, and ‘bad’, that, normally, and other things being equal, a man who wants an A will choose a good A and will not choose a bad A--or rather will choose an A that he thinks good and will not choose an A that he thinks bad“ (39). This claim is central to Geach’s argument for building ethics on the notion of a good human act – in effect, a form of constitutivism *ante litteram*. We all want to act, and if normally we would choose (what we take to be) a good rather than a bad act, then “to call a manner of acting good or bad cannot but serve to guide action“ (40). Geach’s wife Elizabeth Anscombe, in her *Intention* (1957, 1963), defended the similar view that to want something requires being in a position to answer the question “why do you want that?” by referring to some desirable feature of the object of desire. Unlike Geach, however, Anscombe does not appear to allow for exceptions—when faced with putative counterexamples like Milton’s Satan, her reaction is to search for a desirable feature in what Satan desires, instead of allowing for deviant cases. Moreover, unlike the letter of Geach’s claim, it is clear that for Anscombe what agents find desirable must be, at some level, actually desirable in order for it to make sense of their desires (and intentional action). I will assess Geach’s and Anscombe’s seemingly diverging views, by relating them to more recent discussions on the guise of the good, and finally will compare the prospects of each view for providing a foundation for constitutivism in ethics.

Rahvuse kolmainsus: Emer de Vatteli riigikontseptsioon

Henri Otsing

Uusaegne riikide pluralismile ja suveräänsusele suunatud rahvusvaheline kord, nn Vestfaali süsteem, realiseerus nimeandvast rahulepingust mõnevõrra hiljem. Rahvusriikide suveräänsuse idee leiame vahest kõige selgemalt ja mõjukamalt esitatuna Emer de Vatteli õigusfilosoofilises teoses *Le Droit des Gens*, mistõttu on lausa soovitatud seda rahvusvahelist süsteemi kutsuda „Vatteli süsteemiks“. Et aga kõnealune teos on orienteeritud praktilisele kasutusele – diplomaatidele ja juristidele –, siis on Vatteli süsteemi filosoofilised alused tänini mõnevõrra läbi valgustamata. Siit leiame ka lünga meie arusaamas 19. sajandi alul välja kujunenud rahvusvahelise õiguse ja omariikluse liikumistest. Eeskätt puudutab see lünk kaht kesket mõistet, millega *Le Droit des Gens* ka algab: „riik või rahvus“.

Mõistepaari ambivalentsus tõstatab küsimuse riigi, rahvuse, rahva ja valitseja omavahelistest suhetest kontseptuaalsel tasandil. Vastus sellele küsimusele laob riikluse ja poliitilisuse kontseptsioonile vundamendi. Nõnda on Quentin Skinner, analüüsides Hobbes’i süsteemi, vihjanud näiteks järgmisele vastusele: riik, rahvas ja valitseja on kõik üksteisega mitteidentsed, ent nad kõik esindavad (ning läbi esindamise loovad) riigi kvaasi-jumalust ehk Leviaatanit. Niisiis on tegemist religioosse kolmainsuse kontseptuaalse skeemi teatud ülekandmisega poliitilisse sfääri.

Rõhudes Hobbesi otsesele ja kaudsele mõjule Vatteli poliitilisele mõttele, väidan nii tekstuaalsel kui kontekstuaalsel alusel, et Vatteligi teosest leiame sarnase kolmainsuse, ent selle keskmes ei ole mitte kvaasi-jumalus, vaid rahvus, kusjuures rahvusel on kolm isikut: 1) rahvas konstitueerib rahvuse kui selle loomulik isik; 2) riik hoiab rahvuse alal kui selle juriidiline isik; 3) valitseja esindab rahvust kui selle moraalne isik.

Zhuangzi on parim filosoof. Võrdelisest ja ülevõrdelisest filosoofiast.

Margus Ott

Ettekandes eristan kahesugust filosoofiat ehk filosoofia kaht külge, millest üks on võrdeline ja võrdlev ning teine ülevõrdeline ehk võrratu. „Zhuangzi on parim filosoof“ ei tähenda seda, et Zhuangzi oleks parem kui teised filosoofid ning et vastavalt oleksid teised temast halvemad filosoofid. Seda parem-halvem'at võetaks siis alati juba mingist perspektiivist (nagu Zhuangzi räägib): eeskätt tolle perspektiivist, kes kuulutatakse paremaks. See aga tähendakski, et mingit sisulist võrdlust ei toimunud ning et esimene filosoof on algusest peale parimaks postuleeritud (ja kõik ülejäänud tema liistule tõmmatud). Kuidas me saaksime teha midagi muud kui võrdlev filosoofia? Tuues ennast kokku teiste mõtlejatega, võrreldes ja vaagides neid, liistule tõmmates. Kuidas saaksime teha midagi muud kui ülevõrdeline, võrratu filosoofia? Mis nihutab ennast ja teisi, teisendab neid, muundab, koguni raiub neid, nii et laastud lendavad?

Võõrandumine ja Nõukogude Liit Rem Blumi idealistlikus marksismis-leninismis

Eduard Parhomenko

Kõne alla tuleb Rem Blumi käsitus võõrandumisest, Nõukogude inimese omast iseäranis, ja „sotsiaalsest revolutsioonist“ kui võõrandumise ületamise teest. Milline oli Rem Blumi võõrandumiskäsituse roll Eesti ühiskonna sovetiseerimisel -- sovetiseerimise mõtestamisel, nii omaksvõtmise kui ka võõristamise tähenduses, filosoofilise kriitika läbi?

Rem Blum (1925-1989) õpetas Tartu ülikoolis 1951-1989 marksistlik-leninlikku filosoofiat ning filosoofia ajalugu, aastast 1977 filosoofia ajaloo professorina. Rem Blumil oli „ausa kommunisti“ ja „idealistliku marksisti“ kuulsus. Ühtlasi meenutatakse teda kui õppejõudu, kellel oli märkimisväärne mõju tudengitele, iseäranis venekeelsetele, aga ka eesti päritolu komsomoli- ja parteinoortest üliõpilastele. Jaak Allik, tunnistades Rem Blumi oma „vaimseks isaks“, loetleb tolle „nii või teisiti“ õpilasi: Vaino Väljas, Mikk Titma, Viktor Palm, Mihhail Bronštein, Tõnu Laak, Marju Lauristin, Siim Kallas, Igor Gräzin, Ülo Vooglaid, Jevgeni Golikov, Paul Kenkmann, Ülo Kaevats. Kuuldavasti oli ta ka Tõnu Luige juhendaja.

Ettekandes keskendun peamiselt kahele sündmusele, mis läbi loodan lähemalt iseloomustada Rem Blumi käsitust Nõukogude inimese võõrandumisest ja selle ambivalentset tähendust Eesti ühiskonna (de)sovetiseerimisel.

1960. aastate lõpus sekkus Rem Blum kahe artikliga („Mis see võõrandamine siis on?“, „Võõrandumisprobleem marksismis“) toona puhkenud diskussiooni eksistentsialismi mõjude ja võõrandumise kujutamise üle Nõukogude Eesti kirjanduses. Vaidluse üheks tulipunktiks kujunes küsimus, kas Nõukogude ühiskonnas saab üldse esineda võõrandumist. Rem Blum argumenteeris, toetudes noore Marxi kirjatöödele, et saab küll – mis mõjus, dogmaatilist marksismi-leninismi revideerides, Arvo Valtoni ja Mati Undi loomingut ideoloogiliste rünnakute eest kaitsvalt. Kuigi diskussioonis lõi Rem Blum lauale rangelt marksistliku käsitluse võõrandumisest, võiks olla inspireeriv analüüsida seda kõrvuti sellega, mida nii kirjanduslikus kui ideoloogilises kriitikas toona kaunis umbmääraselt eksistentsialismiga seostati. Seejuures võiks seda eksistentsialistlikku horisonti omalt poolt mõnevõrra konkretiseerida, heites pilgu Sartre'i ja Camus' käsitusele vabadusest. Ilmnes ju nii noorel Marxil kui ka eksistentsialistlikel filosoofidel vabadus

võõrandumise fenomeni teise küljena. Samuti painas see nimetatud eesti kirjanikke ja nende toonaseid lugejaid hämara subtekstuaalse küsimusena minetatud individuaalse vabaduse ja riikliku iseseisvuse järele.

1980. aastate teisel poolel osales Rem Blum innukalt Rahvarindes, püüdes oma teoreetiliste seisukohavõttude ja programmiliste kirjatöödega mõtestada ja suunata perestroika käiku, iseäranis Eestis. Võõrandumiskäsituse valguses võiks pakkuda siin huvi tema algupäraselt „Leninlik“ lähenemine rahvusküsimusele küsimusena Nõukogude Liidu püsima jäämisest.

Kriisifilosoofia – mis ja milleks?

Aive Pevkur

21. sajandi algust saab paljuski kirjeldada läbi kriiside – keskkonnakriis, kapitalismikriis, tervishoiukriis, pagulaskriis, ühiskonnakorralduse kriis ja seda loetelu võiks jätkata. Covid-19 pandeemia on lisanud veel ühe tahu kriiside jadasse. Janet Roitman nimetab kriisi kaasaegsete narratiivide omnipresentseks märgiks, defineerivaks kategooriaksi (1). Kriisikategooriates mõtlemisest on saanud uus normaalsus.

Eric Weiner alustab artiklit filosoofiast kriisiaja jaoks, et tänu pandeemiast põhjustatud kriisile ja selle mõjule majandusele, on meist kõigist saanud filosoofid (2). Kriisinarratiivi levimust silmas pidades võiks arvata, et kriisist endast mõtlemine, selle filosoofiline mõtestamine on sama populaarne, kui omal ajal olid tõejärgsuse (*post-truth*) filosoofilised analüüsid. Sügavamale süüvides selgub, et kriis filosoofilise analüüsi subjektina ei olegi nii populaarne. Reinhard Koselleck ja Janet Roitman on küll pühendanud palju tähelepanu kriisile, kuid seda pigem ontoloogilis-ajaloolis-semiootilises kui filosoofilises võtmes. Kriisiga seonduvaid arvamusi või projekte leidub ka Eesti mõtlejate portfelliges (Laas, Keedus, Selg, Ventsel, Pöder jt), kuid pigem puudutavad need kriisi mõjusid ja tagajärgi kui kriisi mõistet ennast.

Ettekande eesmärgiks on mõtiskleda selle üle, kas kriisi käsitlemine filosoofilise analüüsi subjektina võiks anda lisaväärtuste üha enam levivatele kriisikäsitlustele? Kas kriisifilosoofial ilma kriisis oleva valdkonnata on sisu ja mõtet?

Viited:

1. Roitman, J. (2014). "Crisis." Political Concepts. A critical lexicon from

<https://www.politicalconcepts.org/roitman-crisis/>

2. Weiner, E. (2020). "Philosophy for a Time of Crisis." The Wall Street Journal. Aug. 27, 2020,

<https://www.wsj.com/articles/philosophy-for-a-time-of-crisis-11598543519>

Lõpuaja lõputus

Ott Puumeister ja Silver Rattasepp

Olevik – või kaasaegsus – kehtestub alati eri ajavoolude interaktsioonis. Selle paljususe töö kujundab meie perspektiive ja hoiakuid. Meie perspektiiv ei ole seega ühtne; see jõustatakse eri kiirustel ja rütmis töötavate ajavoolude konfliktis. Muidugi leidub alati dominantseid ajavoole, mis purgivad olevikku struktureerima. Üks neist vooludest on lõpuaeg. See on ajalise struktuur,

milles on ehk juba midagi paratamatut juhtunud, kuid selle sündmuse tagajärjed ei ole veel kätte jõudnud. Juba juhtunu ei ole veel lõpuni jõudnud; me elame selles, oodates, et ta läbi saaks. Seega probleem: lõpp keeldub lõppemast. Mis juhtub, kui meie perspektiivi kehtestab lõpuaeg? On kaks tagajärge: esiteks kipub lõpuaeg märku andma kõigi teiste ajavoolude võimalikust lõpust; teiseks, kuna ta keeldub lõppemast, ei ole meie olukorda võimalik täielikult tõlgendada ehk sulgeda. Enamgi, vaatamata sellele, et lõpuaeg tundub tänapäeval dominantse ajalisuse vormina, mis tükib kõiki teisi enesele allutama, paljunevad temas endaski ajavoolud edasi. Vahel on nad aeglasemad, vahel kiiremad; mõnikord ilmuvad nad sündmusliku, mõnikord protsessuaalse struktuuriga. Paradigmaatiline näide lõpuajast on kliimakatastroof, milles lõppu ette kuulutavad sündmused toimuvad küll olevikus ja selgete juba vääramatute tagajärgedega, kuid katastroof-kui-sündmus ei jõua kunagi täielikult kätte. Tegemist on kliima kummastumisega. See ettekanne ei püüa anda lõpuajale lõplikku tähendust. Meid huvitab lõpuaja töö: kuidas see piiritleb meie perspektiive ja seekaudu meie tõlgendusi. Kuna lõpuajal ei ole nähtavasti piire ja ta on ise ajalisuste paljusus, muutuvad „meie“ olukorra piirid ja perspektiivi kehtestamine poliitilisteks probleemideks. Kliimakatastroof on poliitiline probleem; ja poliitika on ajalisuste struktureerimine.

Mis vahe on akadeemilisel ja elukutselisel empaatial?

Merike Reiljan

Kaasaegset empaatia-alast teadustööd iseloomustab laialdaselt jagatud arusaam, et empaatia all tuleks mõelda mitmeid erinevaid empaatia vorme, mitte ühtainust võimet või nähtust. Erinevad empaatiat puudutavad uurimistööd võivad seega uurida tegelikult väga erinevaid fenomene (nt Batson 2009). Siiski on levinud, et akadeemilises uurimistöös mõeldakse empaatia all mingisuguse seisundi saavutamist. Empaatia võib tähendada alateadlikult kellegi naeratuse peegeldamist, kurvastuse tundmist vastusena kellegi teise kurbusele või ka võimet omistada teistele korrektselt mõtteid, soove ja emotsioone neid ise tundmata. Üheks iseloomulikuks jooneks empaatia uurimises on seega, et eristatakse kaht empaatia komponenti: kognitiivset ja emotsionaalset komponenti. Akadeemilise empaatia uurimise keskmes on enamasti küsimus selle kohta, kuidas seletada inimeste sotsiaalset koostoimimist, seda kuidas me ennustame ja mõistame teiste käitumist ning jagame nende emotsioone. Uurimise fookuses see, kes empaatiat tunneb. Empaatiast mõeldakse kui millestki, mis toimub empaatiat tundva inimese peas.

Oma ettekandes kõrvutan ma akadeemilise lähenemise elukutseliste empaatiakäsitlustega ning toon välja peamised erinevused. Keskendun sotsiaaltöös ja meditsiinipraktikas kasutusel olevatele empaatiakäsitustele, kus empaatiat koheldakse tihti kui protsessi, mitte seisundit. Lisaks on empaatial kaks aktiivset osapoolt. Empaatia ühe komponendina käsitletakse tihti interaktsiooni, mõistmise edastamist patsiendile ja tema kinnituse otsimist. Empaatia on koostöine. Siin on kokkupuutekoht fenomenoloogia traditsioonist välja kasvanud empaatiakäsitustega, kuid meditsiinipraktikas ei lähtu selline empaatiakäsitlus, mitte küsimusest, mis empaatia on, vaid mis see peaks olema. Ka meditsiinis on omaks võetud arusaam, et empaatia vorme on mitmeid ning küsimuse all on, milline neist vormidest sobib kõige paremini meditsiini konteksti. See on huvitav küsimus, mis filosoofias tähelepanu pole saanud – võime ju küsida laiemalt, milline empaatiavorm on sobilik erinevates igapäeva olukordades. Oma ettekandes vaatlen lähemalt, mida kujutab endast koostöine empaatia meditsiinis ning kas see on empaatia vorm, mille poole peaksime püüdlema laiemalt.

Entrepreneurial Theory of Property Rights

Sergei Sazonov

In my paper I introduce a version of historical entitlement theory of property rights that is rooted in the theory of entrepreneurship of Israel Kirzner. The central idea of my proposal is that natural resources are not available to us automatically. Before we can start using any resource, we need to make a particular kind of entrepreneurial judgement about it – a judgement that connects a particular natural object with particular human needs. This judgement has normative force to create a relationship of ownership between the person who made and the thing about which it was made. I argue that once we put this act at the center of a theory of property rights, we would be able to answer some challenges with which theories of historical entitlements traditionally struggle. Namely, we can show that such a theory can serve as a viable normative alternative to traditional theories of distributive justice, that the objection that entitlement theories allow private individuals to unilaterally impose onerous duties on others can be avoided and, finally, that it is possible to use historical entitlements to justify currently existing property rights, despite the fact that none of them have perfect pedigree.

In Defence Of Pragmatic Invariantism

Nikolai Shurakov

Epistemic contextualists argue that ‘know’ is context-sensitive. There exist several widely-known arguments including DeRose’s (2009) Bank case, Thelma, Louise, and Lena case, or Cohen’s (1999) Airport case. Each demonstrates how credible it is to attribute knowledge in one context and deny it in a context with higher stakes or epistemic standards. When cases are properly constructed, we naturally tend to find them plausible. This fact even got some support from experimental philosophy (Hansen & Chemla, 2013; Turri, 2017). Thus, there exists a severe challenge for invariantism that endorses ‘know’ to be independent of context. In my talk, I would like to defend the pragmatic type of invariantism. Following Brown(2006) and Pynn (2014), I argue that it is possible to explain contextualist cases utilizing pragmatic notions. I attempt to update Pynn’s unassertability account with constatives versus performatives distinction. This updated account can execute a “warranted assertability maneuver,” i.e., to avoid explaining away variations in truth conditions by appealing to warranted assertability conditions. If such an account is plausible, then contextualism that makes a semantic claim about ‘know’ might be cut out by Grice’s razor – preference for a pragmatics-based account over semantics. In addition to presenting this account, I try to explain possible arguments for contextualism from invariantist positions.

Can context sensitivity help with moral disagreements?

Piero Suarez

Metaethical theories that are trying to account for moral disagreement face important challenges. On the one hand, if the semantic treatment of moral terms assigns a meaning too specifically related to a contextual parameter (like culture, religion, etc.) we might be ruling out the substantiality of moral disagreements, since disagreeing parties can be both correct under their own terms. On the other hand, if our treatment of moral terms ignores their relation to a contextual

parameter, we might be unable to explain the nature of the very disagreement, as we ignored how parties ended up believing different things. From Horgan & Timmon's Moral Twin-Earth Argument, I explore the theoretical room for one particular contextualist account of the meaning of moral terms: moral theories as contextual parameters. That way I show that we are able to model the substantiality of moral disagreements in a way both compatible with non-exclusionary disagreements and with standard externalist semantics.

What is trust?

Margit Sutrop

According to the standard view trust is a kind of reliance plus some extra factor. The difference is in reactive attitudes – trust can be betrayed, not just disappointed. However, this standard view is not without its problems. Firstly, not all forms of trust seem to involve reliance. Secondly, it is not certain whether every form of breached trust necessarily results in a feeling of betrayal. Thirdly, it does not seem to be sufficient to describe the nature of trust in terms of reliance combined with our reactive attitudes. We want to know what one must do in order to trust, besides reliance plus the readiness to feel in certain ways after successfully or unsuccessfully placing trust.

In this talk I am going to show that in order to answer the question of what trust is, one must distinguish between its different forms: 1) self-trust (A trusts A); 2) trusting some other person (A trusts B); 3) trusting somebody or something to do something (A trusts B to do C). I agree with Domenicucci and Holton (2017) that we should begin by describing two-place trust (A trusts B) before proceeding to analyse three-place trust (A trusts B with C), which involves reliance.

My brief description of the three forms of trust is as follows: whereas self-trust (one-place trust) involves confidence in one's ability to control one's mind and body and to fulfil one's aims, trusting somebody else (two-place trust) entails taking a risk and giving up power or control. One makes oneself vulnerable both by refraining from taking precautionary measures as well as refraining from collecting further evidence concerning the trustee's trustworthiness. Three-place trust may take the form either of a practical or a moral relationship. In a practical relationship of trust, A trusts B as well as relies on B to do something, arranging her life around the predictive expectation that B will do C. In a moral relationship of trust, A trusts B and relies on B with C, expecting her both predictively and normatively to fulfil a moral commitment, as well as tacitly demanding it.

Luck egalitarianism for Children? A (somewhat) deflationary proposal

Jay Zameska

Luck egalitarianism is a popular family of distributive theories, which share the central idea that we should, as a matter of justice, compensate people who become worse off through "brute luck" but not from "option luck." Typically this is understood as compensating people who are worse off through no fault of their own. Although a popular approach to justice, there is relatively little discussion from the point of view of children in this area. In this talk, I argue that children cannot have option luck, but rather they can only have brute luck. To do so, I examine three prominent accounts of option luck: *the simple choice account*, *the genuine preference account*, and the

reasonable avoidability account, and argue that none of these properly apply to children. As a result, children are only exposed to brute luck, and any inequalities between them demand redress. This is sometimes referred to as the “all luck” view and is considered a particularly extreme version of luck egalitarianism: on some readings, this “all luck” view threatens to collapse into simple outcome egalitarianism. However, as I explain, I don’t believe that this is the case when the “all luck” view is derived from children’s lack of temporally extended agency. Instead, I think the fact that luck egalitarianism is “all luck” egalitarianism for children, and not for adults (and as a result, it is a “mixed luck” view for teenagers and perhaps some precocious children) is a genuine feature of the theory that is both unique and advantageous. Children and not adults, and theories of just should reckon with this fact. If what I argue here is correct, luck egalitarianism is somewhat uniquely able to do just that.

Accounting for Faultless Disagreement via Presuppositions of Superiority: A Critique

Dan Zeman

Faultless disagreement has long preoccupied philosophers of language working on perspectival expressions such as ‘tasty’. The phenomenon is simply that there is an intuition that in exchanges like ‘Anne: This lemon cake is tasty./ Berit: No, it’s not.’ the interlocutors are both disagreeing and being faultless, and the challenge is to account for this intuition. Those affected by the argument (mainly contextualists) have taken one of various routes to block the argument. One particular thread of responses has embraced the idea that disagreement should be captured at the level of presuppositions (Lopez de Sa 2007, 2008, 2015, forthcoming; Parsons 2013; Marques & Garcia-Carpintero 2016; Zakkou 2018, 2019; etc.). According to the version put forward by Zakkou (2018; 2019), each interlocutor in exchanges like the one above presupposes that *they are superior in matters of taste to the other*. That is, when Anne utters the sentence ‘This lemon cake is tasty.’ in her conversation with Berit, she takes her standard to be superior to Berit’s; and when Berit objects, she denies that Anne’s standard is superior to hers. While the semantic content of their utterances are propositions that are not contradictory (‘tasty’ being amenable to the usual contextualist treatment), what they presuppose in making those utterances amount to contradictory propositions – albeit ones about standards and not about cakes. Zakkou takes her view to improve on other presuppositional strategies – for example, that of postulating presuppositions of commonality (Lopez de Sa 2007, 2008, 2015, forthcoming). In that, I fully agree with Zakkou. In this presentation, however, I offer some criticisms to her own ingenuous view, by appealing to cases that cast doubt over the availability, credibility or relevance of the appeal to presuppositions of superiority. One issue that arises straightaway is that of whether the said presupposition arises every time a predicate of taste is uttered. To keep semantic uniformity, Zakkou has to agree that this is the case. Yet, it is quite implausible that it does – either because one could utter sentences like Anne’s in solitude, or in the presence of others but without any disagreement going on; in such cases there is no one with whom the speaker’s standard should be compared. (Claiming that the presupposition arises only when there’s disagreement strikes me as ad-hoc.) Furthermore, there are cases in which the presupposition of superiority cannot arise: since the postulated presuppositions involve standards, some conceptualization of said standards is needed; yet, kids of small ages or cognitively impaired people might not have the concept of a *standard*. Accounting for such cases by postulating implicit knowledge of standards or semantic blindness might saddle

Zakkou with a substantial cognitive claim or with a losing strategy for the contextualist. This case also shows that presuppositions of superiority are not necessary for disagreement, as both categories mentioned are clearly able to enter disagreements. Next, think of the novice who is taking part in a wine-tasting/training event with a renowned expert: when asked how the wine is and they reply ‘The wine is great!’, it is clear that the novice doesn’t take their standard to be superior to that of the expert. In the same type of setting, imagine that part of the novice’s training is an evaluation by the expert, who agrees with the novice’s utterance, as they should find the wine tasty at this stage of their journey. However, the expert doesn’t take the novice’s standard to be superior, which shows that presuppositions of superiority are not sufficient for disagreement either. Finally, imagine someone who has completely lost their taste and utters in despair: ‘Nothing is tasty anymore!’: it would be odd to take the unfortunate speaker to claim that their standard is superior to anyone’s, showing that presuppositions of superiority are sometimes irrelevant in interpreting speakers’ utterances.

Evolutionary Theory, Anti-Essentialist Consensus and the Roles of Different Notions of Essence

Edit Talpsepp

According to the consensus among philosophers of biology, essentialism in biology is wrong and inconsistent with evolutionary theory. However, most anti-essentialist arguments only apply to morphological intrinsic shared-nature kind essentialism. In this presentation, I will introduce the attempts of some authors to rehabilitate essentialism by proposing ‘alternative’ – relational and teleological – notions of essentialism.

The attempts to protect or disprove different forms of essentialism can be analysed from the perspective of which roles, traditionally ascribed to essences, are associated with the versions of essentialism one aims to support or reject. In order to do that, I will give my classifications of those essences. According to this classification, the roles of essences are distinguished into *taxonomic* and *explanatory* roles, the former being further distinguished into *definitional* and *semantic* roles, and the latter into *causally executive* and *causally constitutive* roles.

Different authors who have proposed different notions of essentialism have different attitudes towards the anti-essentialist consensus. Relational essentialism was proposed in support of this consensus, David Walsh’s (2006) teleological essentialism as the demonstration that the consensus is wrong. Michael Devitt (2008) tries to refute the anti-essentialist consensus by arguing why relational essentialism is inadequate and why intrinsic biological essentialism holds after all.

In my presentation I will 1) demonstrate that Devitt’s and Walsh’s attempts to refute the anti-essentialist consensus were not successful; 2) give conceptual/terminological and practical/methodological reasons for why I think promoting neither relational, teleological nor intrinsic essentialism is a good strategy in the context of evolutionary biology.

References:

Devitt, M 2008 Resurrecting Biological Essentialism. *Philosophy of Science*, Vol. 7, No. 3: 344-382.

Walsh, D 2006 Evolutionary Essentialism. *British Journal for the Philosophy of Science*, No. 57: 425-448.

Ado Grenzsteini roll filosoofia tutvustajana eesti keeles

Pille Tekku

Ajakirjanik ja pedagoog Ado Grenzstein (1849–1916) on andnud olulise panuse lääne filosoofia ühe esimese tutvustajana eesti keeles. Ta oli üks esimesi, kes tutvustas eesti keeles järjekindlalt filosoofiat juba 19. sajandi lõpus, alustades *Eesti sõnaraamatu* (1884) kaudu filosoofiliste mõistete selgitamisest kuni erinevate filosoofia harude tutvustamiseni eestikeelses ajakirjanduses. Eetika ja esteetika mõisteid tutvustas ta pikemalt ka 1891. aastal *Oleviku Kalendris* ilmunud jutustuses *Inimese kolm kuningriiki: [Filosoofia, esteetika, eetika]*. Ajalehes *Olevik* ilmus Ado Grenzsteini tõlkes 1901–1902. aastatel esimene osaline eestikeelne tõlge Friedrich Nietzsche (1844–1900) teosest *Nõnda kõneles Zarathustra (Also sprach Zarathustra 1883–1885)*, mis Grenzsteinil ilmus *Sarathustra* pealkirja all. Tõlke ilmumine pälvis ka kriitikat. Mitmed esimesed pikemad eestikeelsed filosoofilised tekstid ilmusid samuti Grenzsteinilt nagu *Eesti küsimus* (1894), kus ta arutleb rahva tõuküsimuste üle ning *Juudiküsimus* (1912) kus ta esitab baltijuutluse mõtte. Viimast kirjutist on kommenteerinud Jaan Undusk ajakirjas *Vikerkaar* ilmunud artiklis *Esimene Eesti juudiõgija. Ado Grenzsteini endatapp antisemitismis* (1991).

Ettekandes tuleb juttu eespool nimetatud Grenzsteini poolt kirjutatud esimestest filosoofilistest tekstidest ning tema üldisest rollist filosoofia tutvustajana eesti keeles. Tutvustan neid filosoofilisi kirjutisi ning arutlen, mis võis motiveerida Grenzsteini eesti keeles filosoofiat tutvustama.

Kuulujutu moraalsed aspektid

Mats Volberg

Ettekandes esmalt püütakse ära määratleda sotsiaalset nähtust nimega kuulujutt, tuues esile just need tunnused, mis on olulised sellele moraalse hinnangu andmisel. Näiteks kas kuulujutuna levitatav jutt on tegelikult tõene või mitte ning kas selle sisu jätab jutu subjektist hea, halva või neutraalse mulje. Seejärel püütakse ära markeerida kuulujutu moraalsed aspektid lähtudes nii otseselt moraalistest väärtustest (nt privaatsus, austusega kohtlemine) kui ka episteemilistest väärtustest tulenevatest moraalistest põhimõtetest (nt kohustus hoiduda väärast info levitamisest). Arutluskäik on mõeldud teenima kaht eesmärki. Ühelt poolt panna paika üldised põhimõttes raamistikuks, mille piires oleks võimalik anda moraalne hinnang sellistele kuulujuttude levimise juhtumitele, mis puudutavad asjaosaliste isiklikku elu ning tihti intiimseid detaile nende elust (nt „kes kellega käib“). Teiselt poolt panna paika üldised põhimõtted raamistikuks, mille piires oleks võimalik anda moraalne hinnang sellistele kuulujuttude levimise juhtumitele, mis on pigem väga avalikud ning puudutavad suuremaid ühiskondlike sündmusi (nt kinnitamata info levitamine seoses riigi vastusega mingile kriisile).

Commonsense Morality's Extremely Demanding Requirements

Kyle York

The issue of whether commonsense morality is demanding has been brought up many times in the context of resisting the demandingness objection to strong principles of beneficence like Singer's. The idea is usually that if commonsense morality is very demanding, then demandingness objections cannot really be a valid source of criticism of more revisionary theories, since such a criticism is made from the perspective of commonsense morality (or at least from those who would not wish to throw it under the bus). But most of these attempts have been made by way of looking at what commonsense morality permits or restricts. This gives proponents of the demandingness objection space to resist such responses by pointing to differences between restrictions, permissions, and requirements. I aim to sidestep this strategy and suggest that the requirements of commonsense morality may themselves be extremely demanding. Fulfilling the requirements of commonsense morality may also be extremely demanding in many close possible worlds and places in the actual world, past, present, and future. Even if they are not, the extreme requirements of utilitarianism might be uncommon from a cross-modal perspective. These considerations should give us additional reasons to worry about the viability of the pure demandingness objection. Moreover, and perhaps most importantly, we will come to find that any proper analysis of a moral principle or theory's demandingness will include the 'cross-modal perspective'.

Sümposiumid/Symposiums

Sümposium „Empiirilisel informeeritud teadusfilosoofia“ Üldisloomustus ja ettekannete teesid

Teadusfilosoofias on läbi selle ajaloo olnud üheks üldiseks probleemiks pinge normatiivse filosoofia ja deskriptiivselt esitatud empiiriliste faktide vahel, näiteks metafüüsika rolli küsimus, teadusajalooga arvestamine filosoofilistes käsitustes. Tuntud on Lakatosi parafras Kanti ütlusest, mille kohaselt teadusfilosoofia ilma ajaloota on tühi ja ajalugu filosoofiata pime (Lakatos 1970). Ent kriitikud peavad normatiivsete filosoofiliste väidete õigustamist empiiriliste faktidega siiski ebajärjekindlaks ja seetõttu õigustamatuks. Kuidas siis tuleks toimida?

20. sajandi teisel poolel pakuti lahenduste hulgas naturaliseeritud ja deflatsioonistlikke lähenemisi, tekkisid praktikakeskne teadusfilosoofia suund ja mitmed interdistsiplinaarsed teaduse uurimise viisid. Viimastes võib eristada kaht teoreetilist suundumust: 1) filosoofilised arutlused, kus empiirilised faktid on vaid taustainformatsiooniks, kuulumata õigustusse (J. Rouse, S. Schindler); 2) laiendatud filosoofilised arutlused, kus kasutatakse uusi laiema haardega mõisteid, mis võimaldavad empiirilisi leide õigustuses kasutada. Teise suundumuse näideteks on S. Leonelli ja R. Ankeny töö teadlaste repertuaaridest teaduspraktika mõistmises, H. Douglas induktiivsest riskist, L. Osbeck ja P. Machamer teaduse sotsiaalsest olemusest, H. Andersen ja S. Wagenknecht episteemilisest sõltuvusest interdistsiplinaarses uurimistöös, U. Mäki jt tööd teaduslikust imperialismist (Mäki et al. 2018), feministlikud ja teaduse kultuuriliste aspektide uurijad episteemilisest ebaõiglusest.

Sümposiumil on ettekandeid mõlemast suunast. Peeter Mürsepp käsitleb metafüüsika ja deflatsioonismi teemat, näidates, et metafüüsikat ei saa täielikult elimineerida; Ave Metsa ettekanne ei mahu päriselt kummagi kitsama liigi alla, empiirilised leiud mängivad tema käsitluses kesket rolli – ta vaatleb keemiliste elementide omaduste kirjeldamist ja nende süstematiseerimise filosoofilisi aluseid, uurides, kas selleks sobib paremini pragmatism või fundamentalism. Ülaloodud liigituse järgi teise suuna alla kuulub Jaana Eigi ettekanne, milles ta laiendab episteemilise riski mõiste kasutusala induktiivsetelt argumentidelt teistele argumentidele. Samuti kuulub teise suuna alla Endla Lõhkivi, Katrin Velbaumi ja Riin Kõivu ettekanne, milles empiirilise projekti materjali alusel analüüsitakse interdistsiplinaarses uurimistöös meetodite loomise episteemilisi probleeme. Sümposiumi ettekanded põhinevad ETAGi rahastatud teadusfilosoofia projekti PRG 462 „Interdistsiplinaarse teadustöö filosoofiline analüüs“ raames tehtud töö, mille üks eesmärke on arendada empiirilisel informeeritud teadusfilosoofiat – seda taotlevad ka ettekanded. Samuti oleme toetuse eest tänulikud Eesti-uuringute tippkeskuse projektile TK145.

Kirjandus:

Andersen, H. & S. Wagenknecht (2013) „Epistemic dependence in interdisciplinary groups“, *Synthese* 190, 1881-1898.

Douglas, H. (2000) „Inductive Risk and Values in Science“, *Philosophy of Science* 67, 559-579.

Lakatos, I. (1970) „History of Science and its Rational Reconstructions“, *PSA* 1970, 91-136.

Leonelli, S. & R. Ankeny (2015) „Repertoires: How to Transform a Project into a Research Community“, *BioScience* XX, 1-8.

Osbeck, L. & P. Machamer (2004) „The Social in the Epistemic“ In: Machamer, P. & G. Wolters (eds) *Science, Values and Objectivity*, Pittsburgh: Pittsburgh Un. Press, Konstantz: Universitätsverlag Konstanz, 78-89.

- Rouse, J. (1987) *Knowledge and Power. Toward a Political Philosophy of Science*, Ithaca, London: Cornell Un. Press.
- Schindler, S. (2013) „The Kuhnian mode of HPS, *Synthese* 190, 4137-4154.
- Scientific Imperialism Exploring the Boundaries of Interdisciplinarity*, 2018, Mäki, U., A. Walsh & M. Fernández Pinto (eds.), London, N.Y.: Routledge, Taylor and Frances Gr.
- Wylie, A. (2011) “What Knowers Know Well: Women, Work and the Academy”, in Grasswick, H.E. (Ed.) *Feminist Epistemology and Philosophy of Science: Power in Knowledge*, Dordrecht, Heidelberg, London, New York: Springer,. 157-179.
- Sümpoosiumi toetavad TÜ filosoofia osakond ja ETAG rühmagrant nr 462*
 ”Interdistsiplinaarse teadustöö filosoofiline analüüs” ja Eesti-uuringute tippkeskuse projekt TK145.

Teesid:

Peeter Mürsepp

Deflatsiooniline metafüüsika teaduses

Metafüüsika roll teaduses on olnud pika aja vältel oluliseks probleemiks filosoofide aruteludes. Teadaolevalt saab traditsioon alguse juba David Hume'i filosoofias. Võib olla peksime arvestama juba ka Occami teraga. Kaasajal (20.-21. sajandil) järgib metafüüsikavastast hoiakut eelkõige nn naturalistlik lähenemine teadusfilosoofias. Viimase sees, aga osaliselt ka kõrval, eksisteerib deflatsiooniline lähenemine nii metafüüsikale kui ka tõele. Käesoleva ettekande eesmärgiks on näidata, et metafüüsika otsese ja täieliku elimineerimise asemel on mõistlik võtta metafüüsika rolli osas teaduses just deflatsiooniline seisukoht. Analüüs toetub olulisel määral Rein Vihalemma praktilisele realismile, mille eesmärgiks on olla metafüüsikavaba teadusekäsitlus. Oluliseks toetuspunktiks on Sergio Sismondo vaated, aga ka Nicholas Maxwelli kontseptsioon metafüüsilistest eeldustest teaduses, mõlemad pigem kritiseerimisalusena. Maxwelli vaadete analüüsimisel on oluline roll F.A. Mulleri kriitikal Maxwelli metafüüsiliste eelduste osas. Siiski ei saa Mulleri vaateid metafüüsika osas nimetada deflatsioonilisteks, vähemalt mitte tüüpilises mõttes. Kavas on näidata, et vaatamata naturalistide pingutustele ei taandu metafüüsika teadusest kergesti. Argument keskendub Arthur Fine'i Naturaalse Ontoloogiline Suhtumise kriitikale Sergio Sismondo poolt. Sismondo väidab, et Fine'il ja tema toetajatel pole õnnestunud metafüüsikat teadusest välja taandada. Metafüüsika 'tuleb tagasi'. Selle kriitikaga saab nõustuda osaliselt. Metafüüsika tuleb mõnes mõttes tagasi küll, aga mitte niiviisi nagu Sismondo kirjeldab. Teadus ei vaja traditsioonilist metafüüsikat, aga deflatsioonilisena on see teaduses olemas. Olukord on sarnane, aga mitte lõpuni analoogiline, tõe käsitlemisega deflatsioonilisena.

Ave Mets

Pragmatistlik või fundamentalistlik lähenemine teaduslikule teadmisele? Näide keemiliste elementide süstematiseerimisest

Keemiliste elementide perioodilisustabeli ajalugu ulatub 19. sajandi esimesse poolde ning potentsiaalselt kõiki teadaolevaid elemente sisaldavad versioonid koostati 1860.-tel. Tuntuim neist on Dmitri Mendelejevi 1871. avaldatu, mis andis ka alust mitmeks edukaks ennustuseks, kuid ka ebaedukaiks. Kuigi selle süsteemi juhtidee, ehk suurus, mille järgi elemendid järjestati, muutus pealtnäha radikaalselt 20. sajandi alguses, jäi tema üldpilt samaks. See on üks põhjus, mis on ajendanud käsitlust perioodilisussüsteemist kui fundamentaalsest, ehk kui esitavast keemiliste elementide unikaalset süsteemi neid fundamentaalselt defineeriva omaduse alusel (nt Eric Scerri). Osa autoreid (Birger Hjørland, John Dupré) pooldavad pragmatistlikku käsitlust, mille kohaselt

perioodilisustabel pole elementide ainuõige süsteem, vaid iga teadusvaldkond, mis mingil viisil keemiliste elementide mingite aspektidega tegeleb, neid uurib ja nende alusel oma süsteemi koostab, on kõik õigel teel: kõik need süsteemid on õiged, ei ole üht ainuõiget elementide omadust, mis looks ainuõige süsteemi.

Võtan lähema vaatluse alla keemiliste elementide omadused ja nende esitused ehk süstematiseerimise alused, erinevates teadustes, ning teen sellest järeldusi pragmatistliku ja fundamentalistliku lähenemise kohta teaduslikule teadmisele ja praktikale. Arusaadavalt tuleb suurem osa empiirilist teavet keemiast ja füüsikast kui enim nimetatud süsteemi panustanud valdkondadest, kuid perioodilisussüsteem iseenesest on interdistsiplinaarne laiemas mõttes, haarates ka teisi loodusteadusi, mis mu arutluse oluliselt panustavad.

Jaana Eigi

Episteemiline risk teadusfilosoofias

Teadusfilosoofias on hiljuti pälvunud tähelepanu empiirilise mõtlemisega seotud riski teema (vt nt Elliott & Richards 2017). Selle näide on risk eksida hüpoteesi vastuvõtmisel – risk, et võtame vastu väära hüpoteesi või lükkame tagasi tõese. Traditsiooniliselt nimetatakse seda induktiivseks riskiks. Justin Biddle ja Quill Kukla (2017) panevad ette, et empiirilise uurimistöoga seotud riskide paremaks mõistmiseks tuleks eelistada episteemilise riski üldisemat mõistet. Induktiivne risk on episteemilise riski alaliik; lisaks sellele on teadusfilosoofilises kirjanduses kirjeldatud ka teisi – näiteks tõendusmaterjali iseloomustamisega seotud riske.

Ettekandes kasutan episteemilise riski mõistet, et näidata, kuidas tähelepanu väärivaid riske on ka alal, mis ei kasuta induktiivseid argumente, ühe empiirilisel materjalil põhineva teadusfilosoofilise argumenti näitel – Lõhkivi, Velbaum & Eigi (2012). Kõigepealt kirjeldan, kuidas see seisab silmitsi juba tuntud riskidega nagu andmete iseloomustamisega seotud risk ja mõistete defineerimisega seotud risk. Siis väidan, et kuigi tegu on empiirilise argumentiga, ei ole see tüüpiline induktiivne või abduktiivne argument. Panen ette, et selle mõistmiseks sobib kõige paremini kolligatsiooni mõiste: faktide sidumine mõiste abil. Selle mõtlemisoperatsiooniga on seotud risk, mida pole varem kirjeldatud. Pakun selle riski esialgse iseloomustuse. Kuna kolligatsiooni kasutatakse laialt ajalooteaduses ning ka loodus- ja sotsiaalteadustes, on sellega seotud riski identifitseerimine oluline panus episteemilise riski analüüsi.

Ettekande tulemuseks on episteemilise riski mõiste kasulikkuse demonstreerimine empiiriliste filosoofiliste argumentide analüüsimisel ning episteemilise riski uue tüübi kirjeldamine.

Kirjandus:

Biddle, Justin B. & Rebecca Kukla (2017). "The Geography of Epistemic Risk". In: Elliott, Kevin C. and Ted Richards (eds). *Exploring Inductive Risk: Case Studies of Values in Science*. New York: Oxford University Press, 215–237.

Elliott, Kevin C. & Ted Richards (eds) (2017). *Exploring Inductive Risk: Case Studies of Values in Science*. New York: Oxford University Press.

Lõhkivi, Endla, Katrin Velbaum & Jaana Eigi (2012). "Epistemic Injustice in Research Evaluation: A Cultural Analysis of the Humanities and Physics in Estonia". *Studia Philosophica Estonica* 5(2), 108–132.

Endla Lõhkivi, Katrin Velbaum, Riin Kõiv

Meetodid interdistsiplinaarses teaduses, nagu filosoofid neid näevad: teoreetilised käsitlused ja empiirilised tähelepanekud

Interdistsiplinaarses uurimistöös on tuvastatud peamise episteemilise raskusena eri distsipliinide esindajate vastustikkune mitte-arusaamine alates kasutatava teaduskeele mõistete tähenduserinevustest kuni ülesannete lahendamise viiside radikaalse erinevuseni. Põhjalikult on käsitletud distsipliinide paradigmaatilisi erinevusi, aga ka semantilisi erinevusi ja keelerelativismi probleeme. Oma projektis oleme kvalitatiiivsete meetodite abil intervjuerinud teadlasi ja püüdnud jõuda mõistmiseni, miks tehakse interdistsiplinaarset uurimistööd, kui distsipliinide erinevused selle nii raskeks muudavad. Mis ajendab teadlasi koostööle, mis seda toetab ja mis takistab? Ka takistuste ja mõistmisprobleemide korral leiavad teadlased lahenduse, kuidas uurimistööga edasi minna, mõnel juhul tähendab see teoreetilise teadmise ala laiendamist kirjanduse tundmaõppimise abil, mõnel juhul aga praktilist ülesannete lahendamist koos teise ala ekspertidega. Selline ühistöö muudab arusaamist meetodist, ekspertsusest, teadmisest üldse. Milles intervjueeritud teadlased olid ühel nõul, on meetodi tähtsus – liikudes distsiplinaarselt alalt interdistsiplinaarse uurimistöö valdkonda, peavad uurijad esmatahtsaks meetodi tugevuste säilitamist või selle arendamist, sest meetodi järgi tuntakse nende arvates teadlast – see loob usalduse ning tagab vahendid uurimistööks. Et tegemist on käigusoleva projektiga (projekt kestab 2019-2023), esitame vaid esialgseid tulemusi ja pakume esimesi empiirilistelt ajendatud järeldusi.

Kirjandus:

Andersen, H. (2016). Collaboration, interdisciplinarity, and the epistemology of contemporary science, *Studies in History and Philosophy of Science*, 56, pp. 1-10.

Holbrook, J. B. (2013) „What is interdisciplinary communication? Reflections on the very idea of disciplinary integration.“ *Synthese* 190, 1865-1879.

Osbeck L. & M. N. J. Nersessian (2017). „Epistemic Identities in Interdisciplinary Science *Perspectives on Science* 2017, vol. 25, no. 2, 226-260.

Wagenknecht, S. (2016). *Social Epistemology of Research Groups*, Palgrave, Macmillan

Sümposioon: “Keel, regulatsioon ja autoriteet”

Korraldajad: Alex Davies (Tartu Ülikool) & Indrek Reiland (Viini Ülikool)

Me kõik reguleerime igapäevaselt üksteise keelekasutust nii kõne- kui kirjakeeles. Sellisele mitteformaalsele regulatsioonile lisandub mõnikord formaalne regulatsioon, kus riiklikud institutsioonid teevad norme ja annavad soovitusi õigekirja ja sõnakasutuse kohta. Eestis täidab sellist rolli Eesti Keele Instituut (EKI) ja selle välja antav ÕS on kirjakeele normiks. Samas EKI ise ei paista nägevat oma rollina keelekasutuse ja tähenduse määramist või suunamist. Huvitaval kombel on aga teatud kasutajate gruppide seas nagu õpetajad ja toimetajad ihalus formaalsete regulatsioonide järgi selle kohta, mis on õige või vale.

Meie eesmärgiks sümposioonil on arutleda järgnevate regulatsiooniga küsimuste üle:

- kui kogukonna kasutus määrab tähenduse, siis mis saab üldse olla formaalse regulatsiooni roll keelekasutuse kontrollimisel?
- kust tuleneb formaalsete institutsioonide nagu EKI autoriteet määrata, mis on keelekasutuses õige ja vale?
- kas autoriteedi alused on erinevad kogukondades, kus on mure keele säilimise pärast?
- miks on kasutajatel või vähemalt teatud gruppidel nagu õpetajad ja toimetajad ihalus formaalsete ettekirjutuste järele?

Laiem eesmärk sümposiooniga on tuua kokku filosoofide, keeleteadlaste ning keele planeerimisega tegelevad institutsioonide perspektiivid ja algatada ühiskondlik arutelu nende teemade üle.

KAVA

Moderator: Heidy Meriste

Planeeritud aeg: 2h

Ettekanded (kõnelejate järjekorras, iga ettekanne 20+5 min.):

1. Indrek Reiland
2. Alex Davies
3. Arvi Tavast (Eesti Keele Instituudi direktor)

Paus 5 min.

Vestlusring